

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/198/2022
Identifikačné číslo spisu: 5114203504
Dátum vydania rozhodnutia: 25.04.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Terézia Mecelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:5114203504.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ X. Š., narodenej XX. T. XXXX, I. XXXX, 2/ N. Y., narodenej XX. M. XXXX, N. I. W., L. XXXX a 3/ B. K., narodeného XX. X. XXXX, I. XXXX, všetci zastúpení advokátom Mgr. Lukášom Kysuckým, Žilina, Kamenná 3607/29, proti žalovaným 1/ M. W., narodenému XX. V. XXXX, I. XXX a 2/ F. W., narodenej XX. F. XXXX, I. XXX, obom zastúpeným advokátom Mgr. Ladislavom Švaňom, Žilina, Veľká Okružná 39, o ochranu vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 2C/38/2014, o dovolaní žalobcov 1/ až 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 26. mája 2022 sp. zn. 9Co/12/2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 26. mája 2022 sp. zn. 9Co/12/2022 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 12. júla 2021 č. k. 2C/38/2014-389 I. žalobu zamietol, II. pripustil späťvzatie žaloby v časti odstránenia vytekania žumpy z pozemku parc. č. H. - zastavané plochy a nádvoria o výmere 311 m², zapísanom na LV č. XXX pre k. ú. I. na pozemok parc. č. H. - zastavané plochy a nádvoria o výmere 60 m², zapísanom na LV č. XXX pre k. ú. I. a konanie zastavil a III. žalovaným 1/ a 2/ priznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu. Svoje rozhodnutie právne zdôvodnil ust. § 127 ods. 1 až 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej tiež len „Občiansky zákonník“). Vecne dôvodil, že predmetom žaloby bolo odstránenie stavieb na pozemkoch žalobcov v zmysle ust. § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Žalobcovia sa domáhali odstránenia betónového oplotenía, odpadu dažďovej vody, betónovej šachty, betónového chodníka, uloženia povinnosti namontovať lapače snehu a preloženia trasovania distribučného elektrického vedenia. Bolo nepochybné, že tieto drobné stavby (betónový chodník aj šachty), ktoré slúžili na zber dažďovej vody, boli zrealizované v roku 1978 a slúžili až do polovice roku 2011, pričom žalovaní tieto stavby nerušené užívali (umiestnené na pozemku žalobcov), a to s vedomím a so súhlasom žalobcov (čo vyplynulo aj zo stavebného a územného konania). Pokiaľ takýto stav pretrvával od roku 1978 do roku 2011 a následne až do podania samotnej žaloby, súd prvej inštancie mal za to, že žaloba je šikanózna a v rozpore s dobrými mravmi s úmyslom žalobcov ako vlastníkov nehnuteľnosti využiť svoje vlastnícke právo a poškodiť tým žalovaných. Pokiaľ

by súd prikázal žalovaným 1/ a 2/ odstrániť betónový chodník, resp. zvodové šachty, došlo by k výraznému narušeniu pozemkov sporových strán. Navyše dažďová voda by prúdila na pozemok žalobcov. Odstránením drobných stavieb by došlo k znehodnoteniu rodinného domu žalovaných, ktorý je postavený žiaľ na hranici práve s pozemkom žalobcov. Dochádzalo by k vytápaniu rodinného domu žalovaných, ktorí by nemali možnosť okolo svojho rodinného domu dať ani len drenážne rúry, pretože tieto by sa opäť nachádzali len na pozemku žalobcov. Prakticky 30 rokov žalobcom nevadilo, akým spôsobom je realizovaný odtok dažďovej vody. Súd prvej inštancie doplnil, že až v roku 2011 sa začal sťažovať predovšetkým žalobca 3/, ktorý ani nie je vlastníkom nehnuteľnosti. Má zriadené iba vecné bremeno. Bol to on, ktorý znefunkčnil odvodnenie. Žalobu považoval súd prvej inštancie za nedôvodnú. Rozhodnutie o trovách konania bolo odôvodnené právne ust. § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších zákonov (ďalej tiež len „CSP“) a vecne úspechom žalovaných 1/ a 2/ v konaní v plnom rozsahu.

2. Na odvolanie žalobcov 1/ až 3/ Krajský súd v Žiline (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) rozsudkom z 26. mája 2022 sp. zn. 9Co/12/2022 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti a v časti trov konania podľa § 387 CSP potvrdil (s tým, že vo zvyšku ostáva výrok rozsudku súdu prvej inštancie nedotknutý) a žalovaným 1/ a 2/ priznal voči žalobcom 1/ až 3/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Potvrdenie rozsudku v napadnutej časti odôvodnil jeho vecnou správnosťou. Uviedol, že žalobcovia sa dožadujú ochrany vlastníckeho práva v zmysle § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Podľa uvedeného ustanovenia vlastník vecí sa musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného, alebo čím by vážne ohrozoval výkon jeho práv. Až po roku 2011, keď došlo medzi účastníkmi (príbuznými) k nezhodám, došlo k poškodeniu šachty a zvodov dažďovej vody, a to samotnými žalobcami. Pokiaľ poukazujú v súčasnej dobe na to, že sú vlastníkami nehnuteľnosti, na ktorej sa šachta a zvod, resp. betónová dlažba nachádzajú, odstránenie nie je v záujme ani samotných žalobcov, nakoľko práve vybudovanie týchto zariadení slúžilo aj k ochrane ich nehnuteľností pred dažďovou vodou. Tak, ako uviedol súd prvej inštancie, ak predmetné veci sa užívali od roku 1978 v súlade s kolaudačným rozhodnutím, nie je dôvod, aby po takmer 30-tich rokoch tieto zo strany žalovaných boli odstránené, aj keď formálne sa nachádzajú na nehnuteľnosti, ktorá patrí žalobcom. V tomto prípade, ako to žiadali aj žalobcovia, súd mal posúdiť, či nad mieru primeranú pomerom existencia týchto zariadení ohrozuje výkon práv žalobcov. V tomto prípade naopak, pokiaľ po dobu 30 rokov zariadenia plnili funkciu ochrany pred dažďovou vodou a tieto zariadenia poškodili samotní žalobcovia, nie je na mieste potom takémuto konaniu zo strany súdu poskytnúť ochranu. Vzhľadom na všetky okolnosti prípadu a dlhodobú existenciu uvedených vecí, nie je dôvod na ich odstránenie s poukazom na ust. § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ odvolatelia uviedli v odvolaní, že súd mal vec posúdiť v súlade s § 11 Občianskeho zákonníka, na základe nimi opísaného skutkového stavu, takéto právne posúdenie vecí nie je správne. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania bolo odôvodnené právne ust. § 255 ods. 1 v spojení s § 396 ods. 1 CSP a vecne úspechom žalovaných 1/ a 2/ v konaní v plnom rozsahu.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia 1/ až 3/ (ďalej aj len „dovolatelia“) dovolanie. Dovolanie odôvodnili ust. § 420 písm. f) CSP (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces). Navrhli zrušenie rozsudkov nižších súdov a vrátenie vecí súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Podľa vysloveného názoru nižších súdov žalobcovia neunesli dôkazné bremeno v zmysle ust. § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a preto súd v plnom rozsahu žalobu ako šikanóznou zamietol. Zo skutkových tvrdení uvedených v žalobe jednoznačne vyplýva, že žalobcovia sa domáhali odstránenia drobných stavieb realizovaných žalovanými na nehnuteľnostiach v ich vlastníctve a hmotnoprávne mali súdy posudzovať žalobu v zmysle § 126 a nie § 127 Občianskeho zákonníka. Ustanovenie § 127 Občianskeho zákonníka poskytuje ochranu inému subjektu voči vlastníkovi, ak by nad mieru primeranú pomerom tohto obťažoval alebo vážne ohrozoval výkon jeho práva. Namietajú odôvodnenie rozsudkov nižších súdov. Nižšie súdy sa nemali obmedziť iba na konštatáciu šikanózneho žaloby, ale pri správnom posudzovaní žaloby podľa ust. § 126 Občianskeho zákonníka by museli skúmať, či žalobcovia sú obmedzovaní vo výkone vlastníckeho práva, či žalovaní oprávnené, či neoprávnené zasahujú do ich vlastníckeho práva a na tieto otázky by museli dať jasné a zrozumiteľné

skutkové a právne závery. Nižšie súdy sa nevysporiadali a neskúmali právne významné hľadiská vo vzťahu k porušovaniu vlastníckeho práva žalobcov žalovanými.

4. Žalovaní navrhli dovolanie zamietnuť. Uviedli, že samotní žalobcovia v žalobe poukázali na ust. § 127 Občianskeho zákonníka. Súd prvej inštancie toto ustanovenie aplikoval a žalobcovia uvedené nespochybnili vo svojom odvolaní (poukázali na ust. § 11 Občianskeho zákonníka).

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 CSP), za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spisania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcov 1/ až 3/ je prípustné a tiež dôvodné.

6. Dovolanie je prípustné, ak jeho prípustnosť vyplýva z ustanovenia § 420 CSP alebo § 421 CSP. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). V prípade dovolania prípustného podľa § 420 CSP je dovolacím dôvodom vytýkaná tzv. zmätočnosťná vada (§ 431 ods. 1 CSP) a dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

7. Žalobcovia vyvodzovali prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, keď namietali, že nižšie súdy sa nevysporiadali a neskúmali právne významné hľadiská vo vzťahu k porušovaniu vlastníckeho práva žalobcov žalovanými.

8. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto posudzoval opodstatnenosť argumentácie žalobcov, že v konaní (pred nižšími súdmi) došlo k nimi tvrdenej vade zmätočnosti.

10. Pojmovým znakom vady zmätočnosti uvedenej v ustanovení § 420 písm. f) CSP je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu (skôr a dnes ešte v mimosporových konaniach stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a marnosť možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu por. R 129/1999 a 1Cdo/202/2017, 2Cdo/162/2017, 3Cdo/22/2018, 4Cdo/87/2017, 5Cdo/112/2018, 7Cdo/202/2017 a 8Cdo/85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrovanou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

11. K odôvodneniu rozhodnutia odvolacieho súdu dovolací súd uvádza, že jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 Ústavy (ústavný zákon SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (príloha oznámenia FMZV ČSFR č. 209/1992 Zb., ďalej len „Dohovor“), je okrem práva

domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

12. Včlenením formulácie o práve na spravodlivý súdny proces do textu zákona (§ 420 písm. f) CSP) sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale naopak, sprísnilo (IV. ÚS 314/2020, ZNaU 69/2020).

13. Rozhodujúcou skutočnosťou tvoriacou základ pre rozhodnutie súdu sú aj právne normy, ktoré sú na konkrétny prípad aplikovateľné. Aj zo zásady *iura novit curia* („súd pozná právo“) možno vyvodit', že súd sa aj bez návrhu účastníka konania/strany sporu musí vyrovnávať so všetkými relevantnými právnymi normami, aplikovateľnými na konkrétny prípad. Možno rozoznávať napríklad situácie, kedy súd musí určiť relevantnú právnu normu aplikovateľnú na konkrétny prípad a musí ju vo svojom rozhodnutí zohľadniť a kedy súd po určení tejto právnej normy musí zohľadniť všetky časti právnej normy (napr. všetky časti hypotézy právnej normy). Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (napr. IV. ÚS 77/02).

14. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 CSP); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 CSP).

15. Žalobcovia v odvolaní voči rozsudku odvolacieho súdu namietali nesprávne právne posúdenie.

16. Pojem „miera primeraná pomerom“ a „vážne ohrozenie výkonu práva“ treba vykladať objektívne. Návrhom na začatie občianskeho súdneho konania smerujúcim proti vlastníkovi sa navrhovateľ môže úspešne domáhať len vydania rozsudku, ktorým by žalovanému vlastníkovi bola uložená povinnosť zdržať sa presne vymedzeného rušenia, nie však už povinnosť konať niečo pozitívne (napr. odstrániť, premiestniť alebo upraviť určitým spôsobom predmet svojho vlastníctva) /R 45/1986/.

17. Dovolací súd dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu nezodpovedá požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutia, keď odvolací súd len prevzal argumentáciu súdu prvej inštancie bez toho, aby sa zaoberal vecou z právne významného hľadiska (§ 126 Občianskeho zákonníka), hoci nesprávne právne posúdenie bolo v odvolaní namietané.

18. Konanie je ovládané zásadou *iura novit curia* (práva pozná súd). Sporové strany nie sú povinné uplatnený nárok, ani obranu proti nemu, právne kvalifikovať, pretože právna kvalifikácia veci je vecou súdu. Musia ale uviesť rozhodné skutočnosti, ktoré umožnia súdu, aby uplatnený nárok alebo obranu proti nemu sám právne kvalifikoval. Súd tak skúma, či tvrdené skutočnosti možno podriaďiť pod hypotézu niektorej právnej normy tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodit' plnenie, prípadne určiť, či tu žalobcom požadovaný právny vzťah alebo právo je alebo nie je, alebo potvrdiť také skutočnosti, ktoré bránia tomu, aby bolo žalobe vyhovené. Ak strany/účastník uvedie rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzuje ním tvrdený nárok alebo obranu proti nemu, ale s týmito skutočnosťami spája nesprávne právne následky, nie je súd viazaný právnym názorom strany/účastníka a je povinný posúdiť vec podľa tých právnych noriem, ktoré na tvrdený a súdom zistený skutkový stav dopadajú.

19. Keďže odvolací súd neskúmal vec z právne významných hľadísk (napriek odvolacej námietke nesprávneho právneho posúdenia), porušil základné právo žalobcov 1/ až 3/ na spravodlivý súdny proces, čím došlo k procesnej vade v zmysle § 420 písm. f) CSP.

20. Dovolacím súdom konštatovaná procesná vada zmätočnosti uvedená v ustanovení § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť dovolania; zároveň je však tiež dôvodom, so zreteľom na ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie bez ďalšieho zrušiť. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa pritom do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti znemožňujúcej strane realizáciu jej procesných oprávnení, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší bez toho, aby sa zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (1Cdo/44/2015, 2Cdo/111/2014, 3Cdo/4/2012, 4Cdo/263/2013, 5Cdo/241/2013, 6Cdo/591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015) a na tom zotrváva rozhodovacia prax najvyššieho súdu aj po nadobudnutí účinnosti predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie slovenského civilného procesu (2Cdo/5/2018, 3Cdo/146/2018, 8Cdo/70/2017).

21. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami preto zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, majúc za to, že náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade možná i postačujúca (§ 449 ods. 2 CSP).

22. Pre úplnosť sa uvádza, že dovolací súd sa nezaoberal námietkami uvedenými v dodatku k dovolaniu, ktoré bolo spísané a podpísané samotnými žalobcami bez toho, aby bolo podpísané advokátom, ktorý ich v dovolacom konaní zastupoval.

23. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

24. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.